

**КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО
ТА КРИМІНАЛІСТИКА**

БАСИСТА І.В.,
кандидат юридичних наук, доцент
(Львівський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.132 : 35.081.73

**НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ
СЛІДЧОГО НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ**

На підставі аналізу і синтезу існуючих проблемних аспектів у діяльності слідчих підрозділів визначено напрями підвищення ефективності виконання рішень слідчого на стадії досудового розслідування шляхом приведення чинного кримінально-процесуального законодавства у відповідність до європейських стандартів тощо.

Ключові слова: досудове розслідування, слідчий, європейські стандарти, процесуальне рішення, психологічні знання, показники службової діяльності, слідчі помилки.

На основе анализа и синтеза существующих проблемных аспектов в деятельности следственных подразделений определены пути повышения эффективности исполнения решений следователя на стадии досудебного расследования путем приведения действующего уголовно-процессуального законодательства в соответствие к европейским стандартам и т.д.

Ключевые слова: следователь, досудебное расследование, европейские стандарты, процессуальное решение, психологические знания, показатели служебной деятельности, следственные ошибки.

The article, based on the analysis and synthesis of existing problematic aspects in the investigative units, defined areas of improving the efficiency of enforcement investigator under preliminary investigation by bringing the current criminal procedure law in line with European standards etc.

Keywords: pre-trial investigation, investigator, European standards, procedural decisions, psychological knowledge, indicators of service activity, investigators errors.

Здійснивши детальний аналіз чинників ефективно виконання рішень слідчого, можемо констатувати, що, по суті, вже як півстоліття їхня сутність є сталою, а видозмінюються лише окремі її аспекти. Найбільш ґрунтовно та різнобічно до питання підвищення ефективності виконання рішень слідчого ще у 1980-х рр. звертався А.Я. Дубинський, який виділяв такі заходи: створення єдиного слідчого апарату і забезпечення повної процесуальної самостійності слідчого; ліквідація дізнання як самостійної форми розслідування; спрощення процесуальної форми попереднього розслідування для визначених категорій кримінальних справ; допущення захисника в кримінальний процес в усіх справах з моменту пред'явлення обвинувачення або з моменту обрання підозрюваному запобіжного заходу у виді взяття під варту; закріплення в законі більш точного й універсального поняття предмета доказування; вироблення загального поняття підстави до ухвалення процесуального рішення й основ до прийняття конкретних рішень; закріплення в законі чітких понять слідчих, пошукових та оперативно-розшукових дій; встановлення загальних умов застосування науково-технічних засобів; чітка регламентація форм і порядку взаємодії слідчого з органами дізнання та роботи слідчих і слідчо-оперативних груп; введення в штати слідчих підрозділів посади технічного помічника слідчого і закріплення його повноважень; розроблення професіограми слідчого, правильне визначення і розподіл навантаження, а також прийняття деяких інших законодавчих новел. Поліпшенню організації роботи з виконання процесуальних рішень слідчого також сприяють наукові дослідження в цій галузі [1, с. 178-180].

Ми погоджуємося з А.Я. Дубинським у тому, що всі перелічені заходи в їхній сукупності повинні сприяти підвищенню ефективності виконання процесуальних рішень слідчого. Більше того, детально ми характеризували ці заходи у юридичній літературі та наводили власні пропозиції. Поза увагою означеного вище автора, на наш погляд, залишилися такі важливі заходи, як необхідність приведення чинного кримінально-процесуального законодавства у відповідність до європейських стандартів, відхід від існуючої системи показників, використання психологіч-

них знань при проблемах із реалізацією рішень, запровадження штрафних санкцій за невиконання процесуального рішення слідчого, запобігання помилкам при прийнятті рішень слідчим та вдосконалення чинного КПК і Проекту КПК з даних питань.

Проблемам прийняття та виконання процесуальних рішень присвячено монографічні дослідження С.С. Алексєєва, Р.С. Белкіна, В.М. Горшенєва, Ф.А. Григор'єва, А.П. Гуляєва, А.Я. Дубинського, В.О. Коновалової, П.А. Лупинської, Я.О. Мотовиловкера, Ю.І. Новика, С.І. Цветкова, П.С. Єлькінд та інших авторів. Однак питання визначення напрямів підвищення ефективності виконання рішень слідчого на стадії досудового розслідування містить низку дискусійних аспектів, на які нами буде акцентовано увагу у даній статті.

Метою цієї статті є визначення напрямів підвищення ефективності виконання рішень слідчого на стадії досудового розслідування.

Із 405 опитаних нами слідчих ОВС як пропозиції щодо напрямів підвищення ефективності виконання рішень слідчого на стадії досудового розслідування респонденти відзначили необхідність концептуальної розробки проблематики, що включає формулювання чітких визначень, з'ясування проблем та вироблення шляхів їх вирішення – 149 (35,3 %) опитаних; розробку детальних методичних рекомендацій щодо шляхів підвищення ефективності виконання рішень слідчого на стадії досудового розслідування – 130 (30,8 %) слідчих; зміну підходів до системи досудового та судового слідства шляхом усунення самого досудового розслідування із стадій кримінального процесу – 123 (29,2 %) практичних працівників.

На цих ключових питаннях спробуємо зосередити нашу увагу. Що ж до *створення єдиного слідчого апарату і забезпечення повної процесуальної самостійності слідчого*, то деякі науковці вважають, що для слідчого головним завданням є встановлення об'єктивної істини у справі, тоді як для начальника органу дізнання пріоритетним у роботі нерідко стає підвищення показників діяльності підпорядкованих підрозділів, що часто не співпадає із забезпеченням об'єктивності розслідування. Звичайно, за таких умов процес взаємодії між слідчим та органами дізнання ускладнюється. Слідчий не може повною мірою реалізувати свої повноваження та вимагати від органу дізнання виконання його вказівок та доручень. На жаль, у теорії кримінального процесу немає єдиної думки щодо розв'язання цієї проблеми. Аналіз наукової літератури свідчить як про позитивну, так і негативну думку науковців з приводу створення єдиного слідчого апарату [2, с. 30-38]. Суперечки з цього питання не втратили своєї актуальності і сьогодні. О.І. Литвинчук вірно зазначає, що явно виражена залежність діяльності слідчого від відомчих інтересів породжує велику кількість публікацій, присвячених ідеї створення єдиного слідчого апарату і його місця серед інших органів влади. При цьому свої думки висловлюють науковці, працівники слідчих апаратів, прокурори, судді, адвокати, народні депутати, які зазначений вище автор, на наш погляд, правильно розділив на п'ять великих умовних (оскільки кожен автор пропонує додатково свої власні новели, які не містяться серед інших представників групи) груп, а саме:

- виділення всіх існуючих слідчих підрозділів МВС, СБУ, ДПА й прокуратури в окремий орган, підзвітний Кабінету Міністрів, Верховній Раді або Міністерству юстиції – М. Головкин [3], Ю. Гришин [4], М. Коржанський, О. Литвак [5], О. Баулін, Н. Карпов [6], М. Сабардін [7], М. Сірий [8], С. Трофімов [9], Д. Гончаров [10], О. Петриченко [11];

- ліквідація існуючих слідчих органів і створення інституту судових слідчих (або слідчих суддів) у складі судової системи – В. Маляренко [12-13], В. Вапнярчук [14], Ю. Рощина [15], О. Васильєв [16], Ю. Деришев [17];

- передача всіх слідчих підрозділів в одне відомство, де ці підрозділи вже існують (МВС, прокуратура) – В. Півненко [18], Є. Мірошніченко [19];

- передача частини органів досудового слідства в одне відомство при збереженні підрозділів, що залишилися, в незмінному вигляді (це стосується СБУ) – В. Назаренко [20], С. Губар [21];

- залишення існуючої системи досудового слідства без змін – П. Коляда [22], В. Захаров [23]. О.І. Литвинчук лише частково дотримується цієї позиції [24], яку ми підтримуємо.

В цілому нами підтримано О.І. Литвинчука та зазначену вище групу вчених, які є прихильниками створення інституту судових слідчих у межах існуючої системи досудового розслідування. Адже функцію вирішення кримінальної справи на стадії досудового розслідування повинен здійснювати виключно слідчий суддя. Здійснивши детальний історичний дискурс, О.І. Литвинчук дійшов логічного висновку, що посади судових слідчих у дореволюційній Росії були запроваджені з метою забезпечення суду об'єктивними, достовірними матеріалами, позбавленими обвинувального ухилу, який часто допускався працівниками поліції та чинами про-

курорського нагляду. Тобто суд бажав одержувати матеріали, зібрані і перевірені об'єктивним дослідником, а не особою, що здійснює кримінальне переслідування. Однак введення в ході історичного розвитку посад слідчих в органах поліції (міліції) та прокуратури перекреслило головну мету – встановлення процесуальної фігури слідчого [24, с. 156-182].

О.В. Баулін справедливо зазначає, що слідчий, як і суддя, може бути дійсно об'єктивним при дослідженні доказів за кожною справою лише тоді, коли він буде процесуально незалежним суб'єктом судової влади, підпорядкованим лише закону [25, с.346-349].

Сьогодні важко говорити про практичну реалізацію слідчим свого статусу процесуально незалежного та самостійного суб'єкта кримінального судочинства. Державою не створено ані правових, ані адміністративно-організаційних механізмів та гарантій реалізації повноважень слідчого. Прийняття Закону України „Про статус слідчого” та внесення змін до КПК України щодо гарантій незалежності та самостійності слідчого могло б стати першим кроком на шляху формування повноцінного слідчого апарату, здатного реалізовувати основні функції – встановлення об'єктивної істини у справах та поновлення справедливості [26, с.12].

Опоненти такого реформування в основному користуються аргументами сталих традицій та проблем фінансування такого проекту. Зокрема В. Півненко [27, с. 95], П.В. Коляда [28, с. 9], не підтримуючи виведення слідчих апаратів зі складу правоохоронних відомств, стверджують, що за умови посилення судового контролю за діяльністю слідчих, організаційна побудова на відомчій основі зберігатиме міцний теоретичний фундамент, відповідатиме процесуальним традиціям та вітчизняній практиці.

Заслужують на увагу критичні погляди як науковця, так і практика із значним досвідом роботи В. Топчія щодо шляхів реформування кримінального судочинства України. Дійсно, після здобуття у 1991 р. незалежності Україна отримала у спадок систему радянського правосуддя, яка не відповідає сучасним уявленням щодо права як регулятора суспільних відносин. Змінився й вектор правозахисту – на першому плані захист прав людини. Майже два десятиліття Україна керується порядком розслідування кримінальних справ, встановленим ще Кримінально-процесуальним кодексом Української РСР (КПК) 1961 р., норми якого, згідно з висновками міжнародних експертів, створюють умови для порушення прав людини [29, с. 239-240]. Відповідно, радикальне реформування процесуального кримінально-процесуального законодавства було визначено принципом Судово-правової реформи [30]. Тому фактично з 1992 р. судова система перманентно перебуває в стані постійного реформування: змінюється матеріальне та процесуальне законодавство, створюються нові суди. Проте численні, до того ж іноді суперечливі законодавчі ініціативи, спрямовані на зміну системи правосуддя, свідчать про те, що процес реформування є непослідовним. Недосконалість чинного КПК не можна усунути лише шляхом внесення змін або доповнень до старого закону. Чинний КПК потребує аброгації – скасування і заміни новим, сучасним законом [31]. Для реалізації зазначеного, одразу після прийняття Концепції судово-правової реформи (Концепція) створено групу з розробки проекту нового КПК. Згодом цілі реформування кримінального процесу були сформульовані детальніше у схваленій Президентом України в 2008 р. Концепції реформування кримінальної юстиції [32]. Ще одним поштовхом до реформування КПК стало входження України до Ради Європи, коли держава офіційно взяла на себе зобов'язання щодо прийняття нового Кримінально-процесуального кодексу. Крім того, 5 жовтня 2005 р. Парламентською Асамблеєю Ради Європи прийнято Резолюцію № 10676 (2005) про виконання обов'язків та зобов'язань Україною. У пункті 5 цієї Резолюції Парламентська Асамблея закликає органи влади України: „Завершити підготовку нової версії проекту Кримінально-процесуального кодексу України та схвалити його без подальшого зволікання для виконання зобов'язання, початково встановлений кінцевий термін для якого минув у листопаді 1996 року. Остаточна версія проекту кодексу має розглядатись у парламенті лише після того, як буде отриманий та врахований висновок Ради Європи до цього остаточного тексту” [33].

Загалом в Україні було здійснено вісім спроб підготувати варіант КПК, однак більшості з цих проектів бракувало чіткої концепції оновлень кримінального процесу, які б забезпечили його відповідність міжнародним стандартам у сфері захисту прав людини та ефективну роботу правоохоронних органів. Нині на розгляді Верховної Ради України перебуває проект Кримінально-процесуального кодексу України від 13 грудня 2007 р. за реєстраційним № 1233 [34] та у Міністерстві юстиції України – проект КПК, що внесений Президентом України [35].

Знято із розгляду альтернативний проект, що розроблявся з 2006 р., де ініціативу в реформуванні законодавства взяв на себе також Президент України [36]. У травні 2006 р. він сво-

ім Указом затвердив Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів [37], яка стала відправним пунктом для підготовки цього проекту КПК. Оскільки, як вже зазначалося, кримінальна юстиція не зазнала суттєвих перетворень й не позбулася доктринальної спадщини радянської доби, потрібно було вирішити завдання, пов'язані з реорганізацією правоохоронної системи на шляху інтеграції до Європи. Саме тому як модель реформування кримінальної юстиції України найбільш прийнятною вважалася, на думку А. Портнова, модель кримінальної системи країн Західної Європи (ФРН, Франції тощо) та США, у яких практично повністю відсутнє досудове слідство [38].

Найбільш наближеним до мети кардинального реформування кримінально-процесуального законодавства та до європейських правових цінностей Л.М. Лобойко вважає саме цей проект [39, с. 3-8], який ще іменувався проектом Нацкомісії зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права [36]. Про проєвропейський вектор у вказаному проекті можна судити із висловлювань експертів Ради Європи. Професор Херрман стосовно проекту КПК Нацкомісії висловився таким чином: „Порівняно з попереднім проектом новий проект закладає адекватні підвалини для добре розробленого Європейського кодексу. Він відповідає Європейській конвенції з прав людини, як вона тлумачиться Європейським Судом, та загальноприйнятими стандартами кримінального права, що застосовується в інших європейських країнах” [40]. Експерт із Великобританії доктор Ричард Воглер щодо цього проекту КПК зауважив: „Порівняно з попередніми моделями проект КПК робить дуже великий крок уперед. Якщо він буде прийнятий у сьогоднішній редакції КПК, він, безсумнівно, суттєво відповідатиме нормам кримінального правосуддя, що діють у Європі” [41].

У нас сформувався власне бачення шляхів вирішення означених проблем. Вважаємо, що проект № 1233 за умови усунення низки недоліків має право на існування. Аналогічної точки зору дотримується і керівництво Головного слідчого управління МВС України. На сьогоднішню значну кількість колізій у проекті, на підставі рекомендацій експертів Ради Європи [42], усунуто. Законопроект № 1233 піддавався критиці і з боку вітчизняних авторів через те, що він не змінює концепції кримінального процесу, покладеної в основу чинного КПК, ухваленого майже півстоліття тому [43–44].

На проект КПК-1233 Головним науково-експертним управлінням Верховної Ради України 8 липня 2008 року підготовлено висновок, у п. 15 якого після викладення зауважень зазначено: „Узагальнюючи викладені зауваження, управління вважає за необхідне констатувати, що прийняття проекту КПК без усунення викладених зауважень і суттєвого його удосконалення може призвести до погіршення якості кримінального судочинства, захисту прав і свобод людини і громадянина під час розслідування та розгляду кримінальних справ навіть порівняно з тією ситуацією, яка існує у даний час [45]. Схожі негативні коментарі були наведені Судовою палатою у кримінальних справах та правового управління Верховного Суду України [46].

З метою вирішення практичних проблем та усунення суперечностей у Проекті КПК розпорядженням МВС України від 08.06.2010 № 451 створено робочу групу з доопрацювання Проекту, до складу якої увійшли керівники структурних підрозділів МВС та вищих навчальних закладів. 21 липня 2010 р. під головуванням заступника Міністра – начальника Головного слідчого управління МВС України проведено першу робочу зустріч з членами зазначеної групи, на якій були обговорені попередні пропозиції до оновленого варіанту проекту КПК України (реєстр. № 1233). Після спільної тривалої праці науковців і практичних працівників, як обґрунтовано зазначає В. Топчій, позитивних рис у проекті № 1233 є більше, ніж в інших альтернативних проектах, він концептуально відрізняється від тих, що вже розглядалися і навіть приймалися Верховною Радою України у першому читанні: детальна регламентація попередньої перевірки і вирішення заяв, повідомлень та іншої інформації про злочини й закріплення прав та обов'язків учасників перевірки. Збільшено строк проведення перевірки заяв та повідомлень про вчинений чи підготовлюваний злочин – від 5 днів до 3 місяців (ст. ст. 186-208) та ін.

Помітний крок вперед зроблено й у регламентації оперативно-розшукової діяльності – унормовано легалізацію доказів, одержаних у ході ОРД (ст. 640 Проекту). Порівняно з чинним КПК більш детально регламентовано процес доказування у кримінальній справі, що дозволяє виключити обов'язковість проведення значної кількості слідчих дій, необхідність проведення яких є формальною. Введено окрему главу „Припинення кримінального переслідування”, яка передбачає досі відсутній у проекті порядок припинення переслідування судом при згоді обвинуваченого (скорочений), а при незгоді – досудове і судове слідство зі встановленням і дослідженням доказів вини та подальшим звільненням від кримінальної відповідальності. Вперше

вводиться порядок регламентації закриття справ у зв'язку з декриміналізацією, а також коли Особливою частиною Кримінального кодексу передбачено спеціальну підставу звільнення особи від кримінальної відповідальності. За строками давності, якщо особу винного не встановлено, провадження закривається прокурором, а не судом як нині.

Пропонується ввести інститут скороченого досудового провадження на зразок протокольної форми підготовки матеріалів, що є важливим кроком на шляху сприяння встановлення оптимального навантаження на слідчих. Так, станом на грудень 2009 р. у слідчих підрозділах ОВС працювало 12 244 слідчі, якими в період з 1 січня по 31 грудня 2009 р. порушено 265 209 кримінальних справ, що на 22 054 справи (+9,1 %) більше аналогічного періоду 2008 р. [29, с. 241-246]. Слідчі ОВС щороку розслідують майже 400 тис. кримінальних справ, у яких до відповідальності притягається близько 200 тис. осіб. А ще в їхньому провадженні перебуває 2 млн справ минулих років. Витримати подібне навантаження інколи не під силу навіть досвідченим слідчим, яких не так уже й багато. Адже в міліцейському слідстві із фактичної чисельності працівників (10,5 тис.) понад 27,2 % (2,9 тис.) перебуває на слідчій роботі менше як 3 роки, а 15,3 % - менше року [47, с. 7].

Проектом КПК 1233 запроваджено інститут слідчого судді і визначено його повноваження, до яких віднесено забезпечення додержання конституційних прав і свобод фізичних та юридичних осіб у стадії досудового провадження, зокрема вирішення питань про взяття і тримання особи під вартою, про проникнення до житла або іншого володіння особи для проведення огляду чи обшуку, про накладення арешту і огляду поштової, телеграфної та іншої кореспонденції, застосування технічних засобів одержання інформації, розгляд скарги на процесуальні дії та рішення особи, яка здійснює дізнання, органу дізнання та слідчого. Відповідно до чинного КПК України подання органів дізнання, досудового слідства та прокурора про проведення слідчих дій і застосування запобіжного заходу у виді взяття під варту, а також скарги учасників кримінального процесу розглядаються суддями судів загальної юрисдикції, що суттєво підвищує їх навантаження і тому в ряді випадків негативно позначається на рівні правової захищеності особи та оперативності виконання завдань кримінального судочинства [45]. Утім специфіка виконуваної судом функції на досудовому провадженні у кримінальній справі зумовлює необхідність її здійснення окремим суб'єктом судової влади, до компетенції якого не належатиме вирішення справи по суті. Таким суб'єктом і має стати слідчий суддя [48, с. 7-14].

Статті 34-37 зазначеного проекту закріплюють повноваження слідчого, його права та обов'язки, процесуальну незалежність і самостійність. Заслужує на увагу ч. 3 ст. 38 проекту „Обов'язковість виконання процесуальних рішень та вимог слідчого”, де передбачено реальний механізм притягнення до відповідальності за неналежне чи несвоєчасне виконання письмових доручень слідчого. Так, письмові доручення слідчого органу дізнання про виконання оперативно-розшукових або слідчих дій є обов'язковими і підлягають виконанню у десятиденний строк або в інший установлений слідчим термін. У разі їх невиконання, несвоєчасного або неналежного виконання слідчий вправі в установленому порядку за згодою прокурора внести подання про притягнення винних до передбаченої законом відповідальності [45].

Здійснений нами аналіз проекту КПК, внесеного Президентом України, надає підстави стверджувати про дещо інший підхід до розуміння досудового розслідування та процесуального статусу слідчого і його рішень, зокрема. Так у пунктах 6, 7, 17 ст. 4 цього проекту під досудовим розслідуванням розуміється стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань, і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням у суд обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності; досудове слідство – форма досудового розслідування, у якій здійснюється розслідування злочинів; слідчий – службова особа Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, уповноважена в межах компетенції, передбаченої КПК, провадити досудове розслідування кримінальних правопорушень; слідчий суддя – суддя суду першої інстанції, до повноважень якого належить здійснення у порядку, передбаченому цим Кодексом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, та, у випадку, передбаченому статтею 243 КПК, – голова чи за його визначенням інший суддя Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя.

Слідчий суддя (слідчі судді) у суді першої інстанції визначається зборами суддів із складу суддів цього суду. Стаття 41 проекту визначає, що органами досудового розслідування (органи, що здійснюють дізнання і досудове слідство) є: 1) слідчі підрозділи Міністерства внутрішніх справ України; 2) слідчі підрозділи Служби безпеки України; 3) слідчі підрозділи органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства. При досудовому розслідуванні кримінальних проступків у встановлених законом випадках повноваження слідчого органу досудового розслідування можуть здійснюватися працівниками інших підрозділів Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства. Стаття 43 проекту уповноважує слідчого, серед іншого, здійснювати слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії у випадках, встановлених КПК; звертатися за погодженням з прокурором до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій; повідомляти за погодженням з прокурором особі про підозру; за результатами розслідування складати обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів виховного характеру або клопотання про застосування примусових заходів медичного характеру та подавати їх прокурору на затвердження; приймати процесуальні рішення у передбачених КПК випадках, у тому числі щодо закриття кримінального провадження за наявності підстав, передбачених ст. 280 КПК.

Слідчий, здійснюючи свої повноваження, відповідно визнається самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові та фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення слідчого (п. 5) [35].

На наш погляд, цей проект на порядок поступається проекту за реєстр. № 1233, який направлено на розгляд до Венеціанської комісії¹ для отримання висновку, у розумінні процесуального статусу слідчого, обґрунтованості та реальному механізму реалізації його прав, процесуальних рішень.

Ми дотримуємося точки зору, що шлях прийняття та запровадження нового кримінально-процесуального законодавства, де фігура слідчого набуде нової ваги із реальною процесуальною незалежністю, є непростим. Низка експертів, зокрема закордонних, визнають нову редакцію КПК прогресивною, проте висловлюють думку, з якою ми також погоджуємося, що її імплементація матиме дещо більше проблем, аніж процес підготовки та прийняття. Справа в певних традиціях, негнучкості державного апарату та нездатності судової системи до швидких і кардинальних змін. Це також визнав колишній голова Верховного Суду України В. Онопенко, який зауважив, що оновлений кодекс потребує не лише змін у підходах до проведення слідства, а й змін у світогляді слідчих і суддів, що зробити нелегко [49, с. 6].

Отже, слідчий комітет при МВС слід створювати поетапно, на підставі нового Положення про МВС України [50], здійснивши апробацію моделі безпосередньої вертикалі підпорядкування та управління², позбавляючи впродовж трирічного перехідного періоду прокуратуру функції досудового слідства [47, с. 7].

Список використаної літератури:

1. Дубинский А.Я. Исполнение процессуальных решений следователя: правовые и организационные проблемы. – К., 1984.
2. Ларин А.М., Савицкий В.М. Каким быть следственному аппарату // Сов. государство и право. – 1991. – №1. – С. 30-38.
3. Головки М. Реформування організаційних засад взаємодії працівників оперативних підрозділів та слідчих в кримінальному процесі // Юрид. Україна. – 2010. – №12 (96). – С. 100-105.
4. Гришин Ю.А. Окончание досудебного следствия составлением обвинительного заключения: проблемы и пути реформирования: Монография. – Луганск, 1999.
5. Коржанський М., Литвак О. Причини неефективного слідства // Право України. – 2003. – №5. – С. 128-129.

¹ Консультативний орган з конституційного права, створений при Раді Європи у 1990 р.

² Реальним підтвердженням поступових кроків на шляху реформування є наказ МВС України від 15.06.2011 №336 зі змінами, внесеними наказом МВС України від 03.08.2011 № 516 „Про проведення експерименту щодо апробації вертикальної системи підпорядкування слідчих підрозділів органів внутрішніх справ України”.

6. Баулін О.В., Карпов Н.С. Процесуальна самостійність і незалежність слідчого та їх правові гарантії. – К., 2001.
7. Сабардин М. Проблеми слідства залишаються невирішеними // Право України. – 1993. – №1. – С. 18-20.
8. Сірий М.І. Основні напрямки реформування судової системи України // Майбутнє правової системи України: Тези доп. і наук. повідомлень Міжнар. наук.-практ. конф. молодих юристів (Київ, 17.11.1996 р.). – К., 1996. – С. 75.
9. Трофимов С. Система органів досудебного слідства: пути реформирования // Юридическая практика. – 2003. – №19. – С. 5.
10. Гончаров Д.Ю. Самостоятельность следователя: быть или не быть? // Журн. российского права. – 2002. – №9. – С. 104-110.
11. Петриченко О., Трофимов С. Проблеми реформування законодавства щодо системи органів досудового слідства в Україні // Юрид. журнал. – 2002. – №5. – С. 29-32.
12. Малярченко В. Кримінально-процесуальне законодавство України: питання становлення і розвитку // Право України. – 2003. – №9. – С. 3-14;
13. Малярченко В. Про досудове слідство, його недоліки і реформу // Вісник Верховного Суду України. – 2004. – №8. – С. 2-5.
14. Вапнярчук В.В. Проблеми організації досудового слідства // Теоретичні та практичні питання реалізації Конституції України: Матер. наук.-практ. конф. – Х., 1998. – С. 179-186.
15. Рощина Ю. Роль судового слідчого в уголовном процессе дореволюционной России // Рос. юстиция. – 2002. – №12. – С. 64-65.
16. Васильев О. Сначала реформа института предварительного следствия, а затем – следственного аппарата // Рос. юстиция. – 2001. – №8. – С. 30-31.
17. Деришев Ю. Предварительное следствие: исследование или преследование? // Рос. юстиция. – 2002. – №10. – С. 34-35.
18. Півненко В. Слідчий комітет: судове чи відомче слідство // Право України. – 2000. – №10. – С. 57-58.
19. Півненко В.П., Мірошніченко Є.О. Впровадження конституційних принципів змагальності та рівності сторін на стадії досудового слідства: проблеми і шляхи їх вирішення // Вісник Верховного Суду України. – 2003. – №2. – С. 48-52.
20. Назаренко В. Практическое значение и перспектива предварительного следствия // Законность. – 2001. – №9. – С. 40-42.
21. Губар С.В. Становлення і розвиток органів дізнання та досудового слідства в Україні (1917-60-ті роки ХХ століття): Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2003.
22. Коляда П. Чим живеш слідство? // Міліція України. – 2002. – № 7, 8. – С.7.
23. Захаров В.И. О формировании системы досудебного следствия // Криминальная хроника. – 2001. – №12. – С.2.
24. Литвинчук О.І. Процесуальний статус слідчого в кримінальному процесі України: Дис. ... канд. юрид. наук. – Луганськ, 2007. – 244 с.
25. Баулін О.В. Реальне забезпечення процесуальної незалежності слідчого у майбутній правовій системі. України // Концепція розвитку законодавства України: Матер. наук.-практ. конф. – К., 1996. – С. 346-349.
26. Тертишник В.М. Деякі питання створення національного бюро розслідувань та вдосконалення статусу слідчого // Юрид. журнал. – 2005. – №12. – С. 12.
27. Півненко В. Досудове (попереднє) слідство України: проблеми організації та діяльності // Вісник прокуратури. – 2001. – № 2. – С. 95.
28. Коляда П.В. Слідчий комітет: надумана необхідність? // Іменем закону. – 2006. – № 7. – С. 9.
29. Топчій В. Шляхи реформування кримінального судочинства України // Вісник Академії правових наук України: Зб. наук. пр. / редкол.: В.Я. Тацій та ін. – Х., 2010. – №3 (62). – С. 239-240.
30. Концепція судово-правової реформи в Україні: Затв. Постановою Верховної Ради України від 28 квітня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 30. – 426 с.
31. Савонюк Р. Ю. Кримінально-процесуальний кодекс України: структура, зміст й особливості розвитку // www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Kyuv/2009_1/1-5/27.pdf.
32. Концепція реформування кримінальної юстиції України: затверджена Указом Президента України від 8 квітня 2008 р. // Офіційний вісник Президента України. – 2008. – № 12. – С. 128.
33. Документ № 10676 Парламентської Асамблеї Ради Європи від 5 жовтня 2005 року. Резолюція № 1466 (2005) про виконання обов'язків та зобов'язань Україною // Лабораторія законодавчих ініціатив. Новини. // www.parliament.org.ua/index.php?action=news&ar_id=1219&as=0.
34. Проект Кримінально-процесуального кодексу України, реєстраційний № 1233 від 13 груд. 2007 р. // gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=31115.
35. Проект Кримінально-процесуального кодексу України, внесений Президентом України від 01.07.11 // Міністерство юстиції України. Офіційний сайт.

36. Проект КПК від 11 вересня 2008 р.: розроблений робочою групою Національної комісії із зміцнення демократії та утвердження верховенства права // www.aau.edu.ua/up/docs/kpk_final.html.
37. Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів: затверджена Указом Президента України від 10 травня 2006 р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 19. – Ст. 1376.
38. Геда Е. Все в суд: Глава государства Янукович взялся за реформу уголовной юстиции // Коммерсантъ. – 2010 (9 июля). – № 115 (1163). – С. 1-2.
39. Лобойко Л.М. Цілі реформування кримінально-процесуального законодавства України // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 2 (43). – С. 3-8.
40. Коментар до проекту КПК України Іоакіма Херрмана. Коментарі до проекту Кримінально-процесуального кодексу експертів Ради Європи // <http://helsinki.org.ua.index.php?id=1109854088>.
41. Коментар до проекту КПК України Річарда Воглера. Коментарі до проекту Кримінально-процесуального кодексу експертів Ради Європи // <http://helsinki.org.ua.index.php?id=1109854088>.
42. Коментарі до проекту Кримінально-процесуального кодексу експертів // <http://helsinki.org.ua.index.php?id=1109854088>.
43. Примаченко О. Кримінально-процесуальний кодекс перехідного періоду // Дзеркало тижня. – 2004 (27 березня-2 квітня). – № 12.
44. Проект Кримінально-процесуального кодексу слід зняти з розгляду в парламенті та розробити новий на принципах поваги та дотримання прав людини й основних свобод // <http://helsinki.org.ua.index.php?id=1137671048>.
45. Висновок Головного науково-експертного управління Верховної Ради України на проект Кримінально-процесуального кодексу України № 1233 від 13 грудня 2007 р. // http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=31115.
46. Зауваження та пропозиції Судової палати у кримінальних справах та правового управління Верховного Суду України до проекту Кримінально-процесуального кодексу України (реєстр. № 1233 від 13 грудня 2007 року) // www.scourt.gov.ua/.
47. В. Фаринник. Новий КПК прискорить реформу слідства // Моменти № 6 [Іменем закону №26 [5776]]. – 30 червня 2011 року. – С.7.
48. Скрипіна Ю.В. Слідчий суддя в системі кримінально-процесуальної діяльності (порівняльно-правове дослідження): Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Х., 2008.
49. Карпюк Г. Новий КПК прискорить реформу слідства // Моменти № 6 [Іменем закону №26 [5776]]. – 30 червня 2011 року. – С.6.
50. Про Міністерство внутрішніх справ України: положення, затверджене Указом Президента України від 6 квітня 2011 р. №383/2011. – К., 2011

Надійшла до редакції 30.11.2011

ЛПИНСЬКИЙ В.В.,
кандидат юридичних наук, доцент
(Академія митної служби України)

УДК 347.963:339.543

ЩОДО ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРА У ПРОВАДЖЕННІ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

Досліджуються питання щодо напрямів здійснення органами прокуратури перевірок митних органів України за результатами провадження у справах про порушення митних правил, підвищення ефективності їх проведення. На підставі проведеного дослідження надано пропозиції стосовно врегулювання зазначених питань.

Ключові слова: митні органи, порушення митних правил, митне законодавство, прокурорський нагляд, забезпечення законності.

Исследуются вопросы относительно направлений осуществления органами прокуратуры проверок таможенных органов Украины по результатам производства по делам о нарушении таможенных правил, повышения эффективности их проведения. На основании исследования представлены предложения относительно урегулирования указанных вопросов.

Ключевые слова: таможенные органы, нарушение таможенных правил, таможенное законодательство, прокурорский надзор, обеспечение законности.

The article is devoted to the study and analysis of problems, related to plenary powers of public prosecutor in a production on administrative businesses on violation of customs regulations. The author analyses problems in relation to directions of realization of the office of public prosecutor of verifications of custom organs of Ukraine on results of a production in

